LIITE lausuntoon lakivaliokunnalle 11.1.2019 (HE 221/2018 vp)

Prof. Tuula Linna 19.4.2018

Lausunto mietinnöstä

Konkurssilain tarkistaminen OM mietintöjä ja lausuntoja 12/2018

Kiitän oikeusministeriötä tilaisuudesta lausua asiassa.

1. Yleistä

Lausunnolla oleva ehdotus on asiantuntemuksella ja huolella valmisteltu. Eräitä jäljempänä mainittavia kohtia voidaan kuitenkin kritisoida.

Konkurssipesän ympäristövastuun osalta ehdotuksen ovat pääosin tasapainoisia, joskin vaaran tai haitan vakavuuden edellyttäminen saattaa johtaa ongelmallisiin tilanteisiin ”tavallisen” vaaran ja haitan osalta. Jätevastuun osalta pidän ehdotusta hyvinkin ongelmallisena.

Mitä tulee konkurssimenettelyyn, esitys on etenkin *määräaikojen väljentämisen* osalta monin paikoin huonosti harkittu. Konkurssiasiamiehen jälkikäteinen valvonta ei korvaa selkeiden määräaikojen tuomaa oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta. Ehdotuksessa muutoinkin konkurssipesien valvonnan näkökulma näyttää saaneen merkittävän aseman.

Olen myös jossakin määrin huolestunut siitä, onko kaikkia ehdotuksia riittävästi tarkasteltu *EU:n maksukyvyttömyysasetuksen* kannalta. Ehdotuksessa oletetaan, että velkojat seuraavat erilaisia määräaikojen muutoksia ym. konkurssiasioiden kansallisesta tietojärjestelmästä (KOSTI-järjestelmä). Miten voidaan ajatella, että ulkomainen velkoja, joka ei osaa suomea, saa selkoa KOSTIIN kirjatuista selityksistä siitä, miksi mikin määräaika on nyt ylitetty?

Vaikka KOSTI-järjestelmä on hieno ja välttämätön, ei yleinen konkurssimenettely voi liiaksi nojata sen varaan. Vaikka nyt KOSTI ”virallistettaisiin” ottamalla sitä koskevat säännökset lakiin, on varottava sitä, että se muodosta oikeusturvaongelmaa satunnaisvelkojille.

2. Ympäristövastuu (uusi KonkL 16 a luku)

2.1. Uudistuksen lähtökohta

Ehdotuksessa todetaan, että sillä ei vapauteta lisää varoja konkurssipesän käyttöön. Kysymys on sen sijaan siitä, miltä osin konkurssipesällä on toimimisvelvollisuus ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja

rajoittamiseksi ja milloin ympäristöä koskevista toimenpiteistä viranomaiselle aiheutuneet kustannukset saavat massavelan aseman.

Pidän lähtökohtaa oikeana – ja myös niin päin, ettei kyseessä ole varojen *vähentäminen* velkojilta, vaan konkurssipesälle kuuluvan *toimimisvelvollisuuden täyttäminen*. Kysymys on siitä, milloin ympäristövastuuseen perustuva toimimisvelvollisuus konkurssipesälle asetetaan. Kun kyseessä on toimimisvelvollisuus, se on mielestäni velkojien maksunsaantioikeutta koskevan yhdenvertaisuuskysymyksen ulkopuolella.

Tilannehan olisi saman tyyppinen, jos pesän hallinnassa olevasta omaisuudesta aiheutuisi muu vaara, esimerkiksi putoamis-, hukkumis-, sähköisku-, myrkytys- tai muu vastaava vaara. Tällöin ei ole kysymys siitä, onko vastoin velkojien yhdenvertaisuutta poistaa tällainen vaara, vaan sellaisen toimimisvelvollisuuden täyttämisestä, joka koskee kaikkia, myös konkurssipesää. *Konkurssivelallisella ei ole enää määräysvaltaa* omaisuuteen, joten velalliselle ei voida asettaa toimimisvelvollisuutta – muutoinhan velalliselle tulisi palauttaa määräysvalta ainakin siltä osin kuin toimimisvelvollisuus sitä edellyttää.

Ehdotuksessa toimimisvelvollisuus rajoitetaan akuutteihin tilanteisiin. Juuri niissä kyse on siitä, että ilman toimimista saattaa syntyä suuriakin korvausvastuita. Ei siis voida ajatella, että asian annetaan olla hoitamatta ja toivotaan, että yhteiskunta ottaa asian hoitaakseen ja tyytyy sen jälkeen etuoikeudettoman velkojan asemaan.

Toimimisvelvollisuus on useimmissa tapauksissa ollut jo velallisella. Tämä velvollisuus ei poistu sillä perusteella, ettei esimerkiksi viranomainen ole ajoissa puuttunut valvonnalla tilanteeseen. Mitkään viranomaisresurssit eivät riitä kaikkien akuuttienkaan ympäristöongelmien reaaliaikaiseen valvontaan ja estämiseen.

Jos velallinen joutuu konkurssiin, toimimisvelvollisuus jatkuu ja ainoa, joka voi toimia, on konkurssipesä. Minun on vaikea nähdä, miten esimerkiksi sähköiskuvaaran aiheuttavan laitteen korjaaminen tai hävittäminen pesän varoilla voisi liittyä velkojien maksunsaantioikeutta koskevaan yhdenvertaisuusperiaatteeseen. Jos vaaranlähde on syntynyt jo velallisen määräysvallan aikana, rasittaa pesää täyttämätön toimimisvelvollisuus ja siitä aiheutuva kustannus. Jos velallinen olisi täyttänyt toimimisvelvollisuutensa, pesässä olisi vastaavaa kustannuksen määrää vähemmän varoja. Jos toimimisvelvollisuus täytetään ennen tai jälkeen konkurssin alkamisen, tilanne pysyy periaatteessa samana.

2.2. Yleissäännös konkurssipesän ympäristövastuusta (KonkL 16a:1)

Lähtökohta on perusteltu siinä mielessä, että vain yhä akuutti toimimisvelvollisuus on voimassa. Jos velallinen on aikoinaan laiminlyönyt toimimisvelvollisuuden, mutta tilanne ei enää edellytä akuuttia toimimista, on tilanne mennyt tavallaan ”ohi”, eikä ole perustetta nostaa juuri laiminlyötyä ympäristövastuuta muiden vastuiden edelle. Tilanne vertautuu esimerkiksi siihen, että velallinen on laiminlyönyt pitää kunnossa laitetta, josta on aiheutunut yleistä vaaraa, mutta laite on sittemmin muutoinkin sillä tavalla epäkunnossa, ettei se enää aiheuta akuuttia vaaraa.

Jos velalliselle on määrätty esimerkiksi uhkasakkoja toimimisvelvollisuuden laiminlyönnin tehosteeksi, mutta tilanne ei ole enää akuutti konkurssin alkamisen jälkeen niin, että pesä voitaisiin katsoa toimimisvelvolliseksi, ei tällaista ”vanhaa” ympäristövastuuta ole syytä asettaa erityisasemaan. Siinä ei (enää) ole kyse toimimisvelvollisuuden täyttämisestä.

Oma kysymyksensä ympäristövahinkojen osalta on se, *milloin* ympäristövastuun synnyttävä tapahtuma on sattunut ennen konkurssin alkamista. Ympäristövahingon ”alkupiste” saattaa olla vaikeasti määritettävissä. Lisäksi ympäristövahinko saattaa synnyttää koko ajan uusia kerrannaisvaikutuksia.

2.3. Konkurssipesän toimimisvelvollisuus ja vastuu kustannuksista (KonkL 16a:2)

Ehdotettu toimimisvelvollisuuspykälä on perusteltu. Siinä säädettäisiin selkeästi se, että tietyissä akuuteissa tilanteissa velallisen toiminnasta johtuvien vahinkojen ja riskien poistamisvelvollisuus siirtyy konkurssipesälle. Silloin kun käsillä on vakava vaara tai haitta ihmisten terveydelle tai ympäristölle, ei yhteiskunnassa saa syntyä tilannetta, ettei kukaan ole toimimisvelvollinen.

Velallisen omaisuuden määräysvallan siirtyminen konkurssipesälle johtaa siihen, että velallisen sijaan toimimisvelvolliseksi tulee konkurssipesä. On poissuljettu vaihtoehto, että toimimisvelvollisuus siirtyisi automaattisesti yhteiskunnalle eli veronmaksajille. Kyseessä on yksityinen toiminta, jolla on yleensä tavoiteltu voittoa. Jos tällaisessa toiminnassa on jätetty täyttämättä akuutti toimimisvelvollisuus, ei yksin konkurssi voi siirtää toimimisvastuuta yhteiskunnalle.

Pidän kuitenkin ilmaisua ”rajoittamiseksi” liian väljänä. Jos tilanne on akuutti pykälässä kuvatulla tavalla, se tulee *poistaa* siten, ettei vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa enää aiheudu.

Lisäksi voidaan keskustella siitä, mikä on perusteltu kynnys vaaralle tai haitalle. Muotoilu sallii sen, että vähäistä suurempaa vaaraa tai haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle saa aiheuttaa, kunhan kynnys ”vakava” ei ylity. Konkurssipesä saa siis jakaa varat, vaikka jättäisi täyttämättä sellaisen ympäristölainsäädännössä asetetun toimimisvelvollisuuden, joka koskee myös ”tavallista” vaaran tai haitan aiheuttamista. Konkurssipesä voi siis jättää esimerkiksi nostamatta altaan reunoja, jos luontoon karkaava vesi sisältää vain vähäisessä määrin haitallisia aineita, joista aiheutuu vaaraa tai haittaa, mutta ei vakavana pidettävää vaaraa tai haittaa.

Jos velallisella itsellään on ollut vakavaa vaaraa tai haittaa laajempi toimimisvelvollisuus, jota olisi voitu tehostaa esimerkiksi uhkasakolla, voidaan kysyä, miksi juuri konkurssi johtaa siihen, että enemmän vaaraa tai haittaa saa aiheuttaa.

Tällainen sääntely on omiaan johtamaan siihen, että vastaavassa määrin enemmän syntyy yksityisoikeudellisia korvausvaatimuksia. Vai onko niin, että jos konkurssipesä on jättänyt toimimatta ja esimerkiksi jossakin määrin myrkyllisiä aineita pääsee vesistöön aiheuttaen haittaa ihmisten terveydelle, myöskään yksityisoikeudellista korvausta ei voida vaatia, koska konkurssipesä on laillisesti jättänyt toimimatta? Toisin sanoen väljyys julkisoikeudellisen ympäristövastuun puolella johtaa helposti korvauksien nousemiseen yksityisellä puolella, paitsi jos katsotaan, ettei korvaukselle ole perusteita.

Lisäksi pidän arveluttavana *kaksoisvaatimusta* siitä, että a) haitallisen muuntumisen tulee olla merkittävä ja b) että tällaisesta merkittävästä muuttumisesta tulee aiheutua vakavaa vaaraa tai haittaa. Mielestäni jälkimmäisen tulisi olla yksin merkitsevä kriteeri. Jos muu kuin merkittävä muuttuminen aiheuttaa esimerkiksi rajatulla alueella vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle, tulisi toimimisvelvollisuuden olla voimassa. Ei voida ajatella, että konkurssipesä jakaa varat velkojille ja jättää hoitamatta esimerkiksi naapurikiinteistöllä asuville aiheutuvan vakavan terveyshaitan sillä perusteella, että kyseessä ei ole ympäristön merkittävä haitallinen muuttuminen. Jos taas on ajateltu niin, että ympäristön muuttuminen on aina merkittävää haitallista muuttumista, jos siitä aiheutuu vakavaa vaaraa tai haittaa, on ensin mainittu kriteeri tarpeeton. Tässä kohdin kompromissin rakentelu ei ole johtanut onnistuneeseen lopputulokseen.

Jotta akuutissa tilanteessa pesä todella täyttää toimimisvelvollisuutensa eikä käytä pesän varoja massavelkoihin, pitäisin perusteltuna sitä, että *toimimisvelvollisuus on ensisijainen* kaikkeen muuhun nähden. Pesä ei siis voisi puolustaa toimimisvelvollisuuden laiminlyöntiä sillä, että sillä oli vastuu massaveloista. Jos pesän varat eivät riitä edes akuutin tilanteen poistamiseen, konkurssi raukeaa varojen puutteessa.

Tämän jälkeen ei ole enää toimijaa, jolla olisi toimimisvelvollisuus. Osakeyhtiölain 20 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan konkurssiin asetettu yhtiö katsotaan purkautuneeksi, jos konkurssin päättyessä omaisuutta ei ole jäljellä tai sen käytöstä on määrätty konkurssissa. OYL 20:4.1:n 4 kohdan mukaan rekisteriviranomaisen tulee määrätä yhtiö selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä, jos yhtiö on asetettu konkurssiin, joka on rauennut varojen puutteeseen.

Kun sekä konkurssipesä että konkurssivelallinen ovat lakanneet, ei jää muuta vaihtoehtoa kuin se, että yhteiskunta hoitaa jäljelle jääneen toimimisvelvollisuuden eräänlaisena yleisenä kansalaisten ja ympäristön suojeluvelvollisuutena.

Puheena olevassa pykälässä puhutaan siitä, että ”konkurssipesän” on ryhdyttävä toimenpiteisiin. Voidaan kysyä, onko sanamuoto riittävän selvä sen suhteen, kuuluuko toimimisvelvollisuus pesänhoitajan tehtäviin ja toimivaltaan. Näin pitäisi olla, koska kyse ei ole konkurssipesän päätösvallan käyttämisestä, vaan suoraan pesään kohdistuvasta laissa säädetystä velvoitteesta. Ei siis ole perusteltua ajatella, että pesänhoitajan tulisi kuulla velkojia tai siirtää heille päätösvaltaa siitä, tuleeko laissa konkurssipesälle asetettua velvoitetta noudattaa.

Jos konkurssipesä ei ole täyttänyt sille kuuluvaa toimimisvelvollisuutta ja viranomaiset ovat joutuneet toimimaan pesän sijasta, on perusteltua ja johdonmukaista, että konkurssipesä vastaa kustannuksista. Tosin osa toimista voi ajoittua ajalle ennen konkurssiin asettamista ja osa sen jälkeiseen aikaan. Ilmeisesti kustannukset tässä tapauksessa jaetaan kahteen ryhmään.

Ilmaisu ”konkurssipesä vastaa kustannuksista” ei ole kovin selkeä sen suhteen, tarkoitetaanko massavelkavastuuta vaiko sitä, että kulut maksetaan ”päältä”. Kuten totesin, että toimimisvelvollisuuden tulee olla ensisijainen myös suhteessa massavelkoihin. Tässä suhteessa olisi loogista, että myös toimimisvelvollisuuden laiminlyönnistä aiheutuneet kustannukset saisivat ”superetuoikeuden”. En kuitenkaan pidä tätä kysymystä niin merkittävänä yleisen edun kannalta kuin sitä, että *vakavan vaaran tai vakavan haitan tilanteessa konkurssipesällä on ensisijainen ja yksiselitteinen toimimisvelvollisuus*.

2.4. Konkurssipesän vastuu jätteistä, vaarallisista kemikaaleista ja räjähteistä (KonkL 16a:3)

Ehdotettu säännös merkitsisi sitä, että pesän varat voitaisiin jakaa velkojille ja jättää ”tavallista” vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle aiheuttava jäte paikoilleen siinäkin tapauksessa, ettei kukaan halua ostaa omaisuutta ja ottaa kontolleen jätteistä huolehtimisesta.

Voidaan kysyä, kuka jätteistä sitten lopulta huolehtii. Onko niin, että ”tavallista” vaaraa tai haittaa terveydelle aiheuttavat jätteet saavat jäädä paikoilleen, vaikka pesässä olisi hyvinkin ollut varoja niiden kuljettamiseen ongelmajätelaitokselle? Teollisuuskiinteistölle voidaan siten jättää esimerkiksi öljytynnyreitä, joiden kunto on arveluttava, ja jakaa pesän varat velkojille. Tämä tuntuu kohtuuttomalta esimerkiksi naapurikiinteistöllä asuvan näkökulmasta, jolle kuitenkin aiheutuu vaaraa tai haittaa jätteistä. Entä hajuhaittaa lähistölle aiheuttavat jätteet? Onko ajateltu niin, että jätteet voivat jäädä paikoilleen ja pesä jakaa varat velkojille? Vastaako yhteiskunta sitten lopulta vahingoista, jos esimerkiksi tynnyrit lopulta alkavat vuotaa?

Ehdotuksessa todetaan, että jos omaisuutta ei saa myydyksi, tällöin konkurssipesä ei huolehdi jätteistä, vaan ne jäävät velallisen itsensä hoidettaviksi. ”Velallinen ei vapaudu vastaamasta niistä konkurssisaatavista, joille ei konkurssissa kerry täyttä suoritusta. Konkurssi ei siten vaikuta jätelain mukaisia vastuutahoja vähentävästi.”

Tässä on mennyt sekaisin konkurssisaatavat ja toimimisvelvollisuus. Kyseessä on ”jätehuolto”. Jätedirektiivin (2008/98/EY) 15 artiklan mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jätteen haltija ”huolehtii itse jätteen käsittelystä” tai antaa tehtävän toiselle. Onko siis ajateltu, että varat jaetaan pesästä ja sen jälkeen, kun konkurssi päättyy, *velalliselle jää vastuu jätteistä* sillä perusteella, ettei konkurssi vapauta konkurssisaatavista.

Nähdäkseni ehdotuksessa on silmänkääntötemppu. Kuten edellä on todettu, osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiö purkautuu konkurssin myötä. Ei siis jää ketään vastuutahoa vastaamaan jätteistä. Se, että esimerkiksi yhtiön johtoa vastaan voitaisiin ajaa korvauskannetta, ei tarkoita sitä, että purkautuneen yhtiön entinen johto olisi jätteen haltija. Käytännössä ainoastaan silloin, kun luonnollinen henkilö on asetettu konkurssiin, on mainitulla jäännösvastuulla merkitystä.

Ehdotettu lainsäädäntö on käsittääkseni vastoin sitä jätedirektiivin perusajatusta, että *aina on oltava jokin vastuutaho ja että jätteiden hylkääminen tai valvomaton sijoittaminen tulee estää*. Jätedirektiivissä tämä velvollisuus ei koske yksinomaan vaarallista jätettä vaan myös tavallista jätettä.

Mielestäni ainoastaan sellainen jäte, josta ei aiheudu vaaraa tai haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle, voitaisiin jättää paikoilleen. Esimerkiksi metalliromu tai muu vastaava maisemaa tai ympäristöä rumentava romu voitaisiin jättää paikalleen. Usein tosin juuri tällainen omaisuus kyetään myymään jollakin hinnalla, jolloin jätteen haltijaksi tulee luovutuksensaaja. Jos myyntiä ei saada aikaiseksi, voidaan kysyä, salliiko EU:n jätedirektiivi edes tällaista jätteen hylkäämistä. Ainoastaan, jos nimenomaisesti säädetään, että yhteiskunta on tämän jälkeen jätteen haltija, voitaisiin tällaista sääntelyä perustella. En ole kuitenkaan varma, olisiko tällaiseen vastuunottamiseen veronmaksajilla halukkuutta.

Olen hieman hämmästynyt siitä, kuinka ”rohkeasti” työryhmässä on ohitettu jätedirektiivin tarkoitusperät ja säännökset. Joku jätteen haltija tulee siis olla – purkautunut yhtiö ei sellaisena voi toimia. Jollei yhteiskunta halua toimia jätteen haltijana, on jätteen haltija konkurssipesä silloinkin, kun kyse ei ole vakavaa vaaraa (tai edes mitään vaaraa) aiheuttavasta jätteestä.

Olen siis eri mieltä toimikunnan kanssa ja katson, ettei konkurssipesän vastuuta jätteistä voida toteuttaa esitetyllä tavalla. Se, että esitys poikkeaa korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännöstä, on sinällään hyväksyttävää. Jos kuitenkin korkeimman hallinto-oikeuden *oikeuskäytäntö noudattaa jätedirektiiviä*, jolla on kansallisen lain ohella *tulkintavaikutuksensa*, pitäisi pystyä vakuuttavasti todentamaan, että myös ehdotettu sääntely on sopusoinnussa jätedirektiivin kanssa. Minua perustelut eivät vakuuta, päinvastoin.

2.5. Panttiomaisuudesta aiheutuvat kustannukset

Esityksessä ehdotetaan, että konkurssipesän (ja julkisen vallan) tulisi saada panttiomaisuuden myyntihinnasta korvatuiksi sellaiset välttämättömät kustannukset, joista konkurssipesän on tullut lain nojalla vastata massavelkaisesti. Sama koskee panttivelkojaa, joka on ottanut hoitaakseen panttiomaisuutta. Panttivelkojan osalta oikeudella saada korvaus myyntihinnasta on tosin merkitystä lähinnä silloin, kun omaisuuteen kohdistuu useita panttioikeuksia.

Ehdotettu säännös on asianmukainen ja estää sen, ettei muiden velkojien tai yhteiskunnan varoilla aiheuteta arvon nousua tai palautusta panttivelkojan hyväksi. Rahoittaja joutuu jo rahoitusta harkitessaan ottamaan huomioon sen, voiko syntyä tilanne, jossa pantin arvo laskee ympäristövahingon vuoksi.

3. Konkurssilain menettelysäännökset

3.1. Velkojan hakemuksen käsittely (KonkL 7:8)

Suullisen käsittelyn osalta on ehdotetulla tavalla järkevää asettaa vaatimistaakka velalliselle, mutta jättää tuomioistuimelle mahdollisuus järjestää suullinen käsittely viran puolesta. Vaikka velallinen ei olisi vaatinut suullista käsittelyä, saattaa sen järjestäminen muista kuin velallisen mahdolliseen vastustamiseen liittyvistä syistä olla tarpeen.

Ehkä 1 momentista voitaisiin jättää pois sanat ”hakemuksen vastustamisen varalta”. Velallisella saattaa olla intressi saada lausua suullisessa käsittelyssä silloinkin, kun hän ei varsinaisesti vastusta hakemusta.

3.2. Pesänhoitajan palkkio (KonkL 8:7)

On perusteltua, että pesänhoitajan palkkiota voidaan alentaa huonon tehtävänhoidon perusteella. Sen sijaan kulukorvauksen alentamista on vaikeampi perustella, koska kulukorvauksen tulisi vastata tarpeellisia ja kohtuullisia todellisia kuluja. Joka tapauksessa olisi syytä muotoilla säännös niin, että kulukorvausta voidaan leikata vain erityisistä syistä, toisin sanoen silloin, kun kuluilla on syy-yhteys tehtävien huonoon hoitamiseen, eikä kuluja voida jättää muulla perusteella korvaamatta.

Epäselväksi jää, mikä on palkkion alentamisen suhde mahdolliseen vahingonkorvaukseen. *Voidaanko samalla perusteella* sekä alentaa palkkiota (ja kulukorvausta) että tuomita vahingonkorvausta?

3.3. Pesäluettelo (KonkL 9:1)

Pidän onnistuneena ehdotettua yhden/kahden velkailmoituksen välimuotoa, jossa vain suurimpien velkojen määrä esitettäisiin eriteltynä. Vaikka käsitettä ”suurimmat velkojat” käytetään jo nykyisessä konkurssilaissa, olisi suotavaa, että konkurssiasiain neuvottelukunta täsmentäisi, mitä käsitteellä tarkoitetaan. Tämä helpottaisin pesänhoitajaa kiireisessä konkurssin alkuvaiheessa.

Pykäläehdotuksen perusteluissa todetaan, että konkurssisaatavien kokonaismäärästä riittäisi arvio. Ilmaisu on hieman epäselvä. Tarkoitus on ilmeisesti, että suurimmat velat eriteltäisiin ja lopuista veloista esitettäisiin arvio.

Vastaavalla tavalla on perusteltua, että vain merkittävimmistä sitoumuksista annetaan erittely. Sen sijaan jos velallisella on lukuisia muita kuin merkittäviä sitoumuksia, esimerkiksi suuri määrä pienehköjä takauksia tai vierasvelkapantteja, tulisi myös niiden yhteismäärästä tai -vaikutuksesta esittää jonkinlainen arvio.

Pidän tärkeänä sitä, että konkurssilaissa säädetyt *määräajat pysyvät pesänhoitajaa velvoittavina*. Erilaisiin määräaikoihin liittyy myös *velkojien luottamuksensuoja* siitä, että määräajoista pidetään kiinni.

Pidän liian ”löysänä” menettelynä sitä, että pesänhoitaja saa omasta harkinnastaan venyttää pesäluettelon määräaikaa. Kyse ei ole vain pesänhoitajien valvonnasta, vaan tietynlaisesta yleisestä ryhdistä konkurssimenettelyssä. Sillä, että määräaikaa pidentää tuomioistuin, lienee myös tietty ennalta estävä vaikutus. Paras ratkaisu olisi, että määräaikaa pidentää tuomioistuin pesänhoitajan ilmoittamasta hyväksyttävästä syystä, ja pidennys merkitään KOSTI-järjestelmään.

Se, että pesänhoitajan olisi ilmoitettava pesäluettelon ”arvioitu” valmistumispäivä merkitsisi sitä, ettei mitään sitovaa pesäluettelon valmistumispäivää olisi. Kuka katkaisisi ja missä vaiheessa tällaisen epämääräisen ketjuttamisen? Pidän ehdotusta tältä osin huonosti harkittuna.

3.4. Velallisselvitys (KonkL 9:2)

Ks. kommentti pesäluettelon määräajan pidentämisen kohdalla.

3.5. Hakemus konkurssin raukeamisesta (KonkL 10:2)

On hyvä, että myös konkurssin raukeamishakemukselle säädetään määräaika. Edellä todetuista syistä vierastan kuitenkin toimintatapaa, jossa pesänhoitaja voi itse asetella itselleen määräaikoja KOSTI-ilmoituksilla.

Pidän parempana esim. muotoilua, jonka mukaan määräaika velkojakuulemiselle on 1 kuukausi luetteloiden valmistumisesta tai, jos siihen on erityinen pesän laajuuteen ym. perustuva syy, 3 kuukautta. Tämän jälkeen raukeamishakemus tulisi tehdä ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään 2 kuukauden määräajassa velkojien kuulemisesta tai luetteloiden valmistumisesta.

Vaikka määräajat saattavat tuntua pesänhoitajien näkökulmasta jäykiltä, on hyvä muistaa, että kyseessä on kuitenkin prosessi, joka etenee laissa säädettyjen vaiheiden mukaisesti. Näin myös velkojat ja muut oikeudenhaltijat voivat etukäteen tietää, mitä tulee tapahtumaan ja milloin.

Pelkästään KOSTI-järjestelmä ei vähennä sen merkitystä, että konkurssimenettelyssä tulee noudattaa tiettyjä määräaikoja. Jälkikäteinen valvonta ei ole sama asia kuin konkurssin etenemisen varmistaminen laissa säädetyin määräajoin.

Ei myöskään voida edellyttää, että koko velkojajoukko (ehkä monisatapäinen) käy jatkuvasti ”kurkkimassa” Kostista, minkälaisen arvioajan pesänhoitaja on sinne kulloinkin asettanut. Täytyy muistaa, että konkurssissa saattaa olla esimerkiksi suuri joukko kuluttajavelkojia tai muita satunnaisvelkojia, joilta ei voida edellyttää KOSTIN seuraamista. Pitäisi myös tarkemmin pohtia sitä, miten ulkomaiset velkojat pystyvät seuraamaan KOSTIA. Ylipäätään esityksessä on hyvin vähän pohdittu ehdotusten merkitystä EU:n maksikyvyttömyysasetuksen kannalta.

3.6. Pesänhoitajan palkkio konkurssin rauetessa (KonkL 10:4)

Kun pesänhoitajan tulee toimittaa lasku vain suurimmille velkojille, olisi perusteltua, että heille myös aina varattaisiin tilaisuus tulla kuulluksi. Isot velkojat saattavat myös raukeamistapauksissa haluta seurata ja arvioida pesänhoitajien laskutuskäytäntöä.

Jotta kuitenkin vältyttäisiin siltä, että tuomioistuin joutuu erikseen varaamaan tilaisuuden kuulemiselle, olisi tarkoituksenmukaista, että pesänhoitaja – samalla kun toimittaa laskun suurimmille velkojille – ilmoittaa, että velkojat voivat halutessaan tiettyyn määräpäivään mennessä lausua laskusta käräjäoikeudelle.

3.7. Valvontapäivän määrääminen (KonkL 12:5)

Valvontapäivä on velkojan kannalta se kaikkein keskeisin määräpäivä. Pidän epäonnistuneena ehdotusta, jonka mukaan jälleen yksi merkittävä määräaika jätettäisiin ”leijumaan” pesänhoitajan harkinnan varaan.

Ehdotus on laadittu tältä ja monilta muiltakin osin liiaksi pesänhoitajien valvonnan näkökulmasta. Jälkikäteinen valvonta(mahdollisuus) ei korvaa sitä funktiota, joka selkeillä määräajoilla prosessioikeudessa

on. Kyse on oikeusvarmuudesta eli ennakoitavuudesta ja velkojien ja muiden oikeudenhaltijoiden luottamuksensuojasta sekä konkurssikäytännön yhtenäisyydestä.

Tulee myös ottaa huomioon EU:n maksukyvyttömyysasetuksen velvoitteet ilmoittaa valvontapäiviä ulkomaisille velkojille. Voidaanko edellyttää, että ulkomaiset velkojat seuraavat KOSTIA? Minusta tässä ei ole ajateltu asioita loppuun saakka.

Olen sitä mieltä, ettei nykyistä säännöstä tule muuttaa. Korkeintaan voitaisiin ajatella, että jos siihen on pesän laajuudesta ym. johtuva painava syy, takaraja voisi olla valvontapäivälle 4 kk. määräyksestä. Näin velkojat ja muut oikeudenhaltijat tietävät etukäteen, mikä on seuraava ajankohta, jos valvontapäivä ei ole kahden kuukauden kuluessa määräyksestä (itse asiassa parempi termi olisi ”*määräämisestä*”).

4. Ulosottokaaren muutokset

[*Ehdotetun UK 4:16:n mukaan pesänhoitajan luovuttama omaisuus voidaan ulosmitata turhan ulosmittauksen kiellon estämättä.*

Pidän ehdotettua säännöstä turhana. Ajatellaan esimerkiksi, että pesässä on ajoneuvo, jonka arvo on 3 000 euroa. Ottaen huomioon auton myynnistä aiheutuneet suorat kustannukset sekä ulosottolaitokselle aiheutuneet välilliset kustannukset (palkat ym.) ei voida pitää perusteltuna, että ulosottolaitokselta vaadittaisiin toimia, joiden tuloksesta ei jää käytännössä mitään kenellekään.

Samaten, jos omaisuus on siinä määrin ylikiinnitetty, ettei sen myynnistä jää jaettavaa, on ulosmittaus ja myynti ulosoton perusperiaatteiden vastaista. Melkein parempi ajattelutapa olisi, että ulosottomies myy tällaisen omaisuuden konkurssipesän lukuun tarvitsematta itse ottaa riskiä siitä, ettei myynnistä saada edes myyntikuluja.

Kun kuitenkin säännös ilmeisesti olisi kirjoitettu sallivaan muotoon, se jättäisi ulosottomiehelle harkintavaltaa. Ulosottomiestä ei tule pakottaa myymään sellaista omaisuutta, josta myyntikustannustenkin peittyminen on epävarmaa.

Yrityskiinnityksen haltija voi hakea itse ulosottoperusteen, jos haluaa maksun kyseisestä omaisuudesta. Jos yrityskiinnitys on niin korkea, ettei siitä jää jaettavaa myyntikustannusten jälkeen, ei omaisuuden ulosmittauksessa ole mieltä. Kannattaa huomata, että kun omaisuuden myyntihintaa ei etukäteen tiedetä, tulee aina jättää tietty ”pelivara” sen varalta, etteivät edes kulut peity. Jos huonosti käy, tämän pelivaran puuttuminen todetaan vasta myyntilaisuudessa.

Pidän myös ehdotettua UK 8 luvun 2 §:ää turhana. Kyseessä on varsin harvinainen tilanne, ja tällaisen kasuistisen säännöksen lisääminen mainittuun pykälään aiheuttaa systemaattista epäselvyyttä suhteessa UK 3:44:ään.

Jos vapautus hakijavakuudesta halutaan, sitä voidaan pyytää OK 7:7:n perusteella. Järjestelmä on siis se, että ulosottokaaressa luetellaan ne tahot, jotka ovat vapautettuja hakijavakuudesta (UK 3:44). Jos joku muu hakija vapautetaan hakijavakuudesta, siitä päättää tuomioistuin OK 7:7:n nojalla.

Erityistilannetta koskevan säännöksen lisääminen UK 8:2:ään on huonoa lainsäädäntötekniikkaa ja tekee vakuuksia koskevasta sääntelystä entistäkin vaikeaselkoisemman. Tässä on ilmeisesti taustalla jokin yksittäistapaus. Jos kuitenkin lakiin otetaan säännös jokaisen yksittäistapauksen varalle, on seurauksena säännösmassan kasvu entisestään. Tällaisissa asioissa pitäisi osoittaa pidättyväisyyttä ja noudattaa normien sujuvoittamista ja normipurkua.]

5. VeroTPL 21 §:n muuttaminen (vanhentuminen)

Ehdotettu säännös on perusteltu. Voidaan tosin sanoa, että konkurssiin asettaminenkin on jossakin määrin sattumanvarainen ajankohta. Yksi mahdollisuus olisi, että määräävä olisi se hetki, jolloin konkurssia on haettu ja josta hakemuksesta velallinen on asetettu konkurssiin. Erikseen tulisi miettiä vielä usean konkurssihakemuksen tilanne samaan tapaan kuin takaisinsaannin osalta.